

КРИТЕРІЙ РОЗМЕЖУВАННЯ «КОРУПЦІЙНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ» ТА «ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНОГО З КОРУПЦІЄЮ»

Олійник Андрій Миронович

*аспірант кафедри міжнародного та кримінального права
Навчально-наукового інституту права, психології
та інноваційної освіти,
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Закон України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) виділяє дві самостійні понятійні категорії: «корупційне правопорушення» – «діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність», а також «правопорушення, пов'язане з корупцією» – «діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність» [1]. Відповідна концепція реалізована також у законах, що регламентують, відповідно, кримінальну та адміністративну відповідальність [2, 3].

Безумовно, така класифікація правопорушень у сфері протидії корупції зумовлена необхідністю розмежувати діяння, які мають очевидний корупційний характер, від тих, які безпосередньо не пов'язані зі зловживанням службовими повноваженнями чи пов'язаними з ними можливостями або ж підкупом, але порушують інші «антикорупційні» вимоги, заборони чи обмеження. Визначивши дефініцію поняття «корупція», у законодавця не має формальних підстав надалі трактувати корупційними ті правопорушення, які не мають відповідних ознак. Проте зазначені діяння також перебувають у межах правового регулювання антикорупційного законодавства, оскільки здатні створювати умови, що полегшують або маскують вчинення корупційних правопорушень, а також утворювати суміжні склади із такими правопорушеннями [4, с. 195].

Аналіз законодавчого визначення понять «корупційне правопорушення» та «правопорушення, пов'язане з корупцією» вказує на те, що в основу їх співвідношення взято два ключових критерії: 1) наявність у протиправному діянні ознак корупції; 2) вид юридичної

відповідальності, як наслідок вчинення відповідного діяння. Отже, за корупційні правопорушення у частині заходів публічного примусу встановлено лише кримінальну відповідальність, а за правопорушення, пов'язані з корупцією, – можлива як кримінальна, так і адміністративна відповідальність.

У правозастосовній практиці не виникає труднощів щодо ідентифікації певного протиправного діяння як корупційного чи пов'язаного з корупцією, оскільки законодавець, окрім термінологічного визначення цих конструкцій, закріпив постатейні переліки відповідних норм як у КК України (ст. 45) [2], так і в КУпАП (глава 13-А) [3]. Зокрема, до кримінальних правопорушень, пов'язаних із корупцією, належать декларування недостовірної інформації (ст. 366-2 КК України) та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3 КК України) [2].

Разом із цим, видається, що фундаментальною відмінністю між корупційними правопорушеннями, з одного боку, і правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, з другого, є ступінь небезпеки та характер шкоди, яка завдається суспільним відносинам. Тобто, лише ті діяння, які містять визначені законом ознаки корупції, по суті, є суспільно небезпечними, а відповідно в цьому випадку є соціальна необхідність їхньої криміналізації.

Так, аналізуючи адміністративну відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків, В. М. Киричко слушно зазначає, що такі діяння, на відміну від корупційних правопорушень, не заподіюють і не можуть заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі [5, с. 125].

У науковій літературі висловлюється позиція щодо недоцільності відмови законодавця від застосування заходів адміністративного впливу до осіб, які вчинили корупційне правопорушення. У зв'язку із цим пропонується передбачити в змісті поняття «корупційне правопорушення» також покликання на адміністративну відповідальність [6, с. 50; 7, с. 200]. Серед наведених аргументів окремі науковці, зокрема О. Ф. Пасека, акцентують на тому, що певні діяння, передбачені КУпАП, фактично охоплюють або за певних умов можуть охоплювати всі ознаки корупційного правопорушення (зокрема, ст. 164-12 КУпАП), а формулювання змісту законодавчої дефініції цього терміна не змінює корупційного характеру відповідних діянь [7, с. 200]. Проте такі пропозиції видаються непереконливими з огляду на правову природу корупції та суспільну небезпеку корупційних правопорушень.

Навпаки, встановлення законодавцем кримінальної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією, є дискусійним і певною мірою політично обумовленим. Так, реальна суспільна небезпека таких діянь, як декларування недостовірної інформації чи неподання суб'єктом декларування декларації, а, відповідно, потреба їхньої криміналізації видається сумнівною. Зрештою, такий висновок підтверджений рішенням Конституційного Суду України від 27.10.2020 № 13-р/2020 (справа № 1-24/2020(393/20) [8].

На підставі вищенаведеного можна висувати, що співвідношення між корупційними та пов'язаними з корупцією правопорушеннями, на нашу думку, має ототожнюватися розмежуванню кримінальних та адміністративних правопорушень загалом. З огляду на наявність ознак корупції та характер суспільної небезпеки, логічними видаються такі доктринальні юридичні конструкції: 1) корупційне правопорушення – кримінальне правопорушення – кримінальна відповідальність; 2) правопорушення, пов'язане з корупцією – адміністративне правопорушення – адміністративна відповідальність.

Беручи до уваги наведені міркування, пропонується декриміналізувати ст. 366-2 та ст. 366-3 КК України, передбачивши відповідні діяння в складі адміністративного правопорушення, регламентованого ст. 172-6 КУпАП, з одночасним визначенням чітких та безальтернативних заходів дисциплінарного характеру.

Закріплення в законодавстві чітких критеріїв розмежування цих правопорушень та виду відповідальності за їх вчинення, згідно із запропонованою концепцією, сприятиме узгодженню понятійно-категоріального апарату, а також вирішення багатьох теоретико-практичних проблем щодо кваліфікації протиправних діянь у сфері запобігання корупції. Крім цього, зазначений підхід сприятиме підвищенню ефективності кримінально-правової протидії корупційним правопорушенням в умовах воєнного стану.

Література:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення 10.09.2025).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5.04.2001. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 10.09.2025).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 10.09.2025).

4. Шестопалова Л. М. Відмежування корупційних правопорушень від правопорушень, пов'язаних із корупцією. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 193–197.

5. Киричко В. М. Проблема розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення заборон одержання неправомірної вигоди й подарунків, шляхи її вирішення. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 138. С. 118–131.

6. Настюк В., Крайник Г. Проблеми адміністративної та кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення в Україні. *Право України*. 2015. № 12. С. 48–57.

7. Пасека О. Ф. Співвідношення понять «правопорушення, пов'язане з корупцією», «корупційне правопорушення» та «корупційний злочин». *Право і суспільство*. 2020. № 2. Ч. 2. С. 197–203.

8. Рішення Конституційного Суду України від 27.10.2020 № 13-р/2020 у справі №1-24/2020(393/20). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#top> (дата звернення 10.09.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-544-3-23>

РОЛЬ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У ПОДОЛАННІ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ

Партика Станіслав Олександрович

*старший викладач кафедри електронних обчислювальних машин,
Харківський національний університет радіоелектроніки
м. Харків, Україна*

Борисова Дар'я Євгенівна

*здобувачка вищої освіти,
Харківський національний університет радіоелектроніки
м. Харків, Україна*

Внаслідок повномасштабного вторгнення масштаби руйнувань в Україні є безпрецедентними для сучасної Європи. За оновленою оцінкою Joint Rapid Damage and Needs Assessment, проведеною Світовим банком у співпраці з урядом України та міжнародними партнерами, потреби у відбудові сягають близько 524 млрд. дол. на наступне десятиліття [1]. Такий масштабний процес відбудови створює унікальне «вікно можливостей» для модернізації економіки, впровадження новітніх технологій і побудови інфраструктури,